

Otázka: Volby a volební systémy

Předmět: Společenské vědy, Právo

Přidal(a): Terezie Kofroňová

Volební systém v ČR

= akt, při kterém volí oprávnění voliči své zástupce do určitých funkcí či orgánů

- Svobodné volby jsou znakem demokracie, v nedemokratických státech upevňují moc
- Svobodné volby garantují základní demokratické principy – demokratickou kontrolu, všeobecnou účast, politickou rovnost a vládu většiny
- Volby v ČR= prezidentské, parlamentní (poslanecká sněmovna a senát), komunální a do Evropského parlamentu

Volební právo

= právo občanů zúčastnit se voleb do státních a samosprávných orgánů a funkcí

Volební právo má dvojí povahu:

- AKTIVNÍ – právo smět volit někoho
  - občan ČR nabývá tohoto práva dovršením 18.let
- PASIVNÍ – právo kandidovat a být volen
  - Věk, kterým občan nabývá tohoto práva se liší podle typu voleb

Znaky volebního práva

- **Všeobecné**

- = volit a kandidovat mohou všichni občané
- jedinými právními omezeními mohou být věk, způsobilost k právním úkonům nebo občanství/trvalý pobyt

- **Tajné**

- = každý má právo volit, jak chce a nikomu to nemusí sdílet

- **Rovné**

- = všichni občané mají stejný počet hlasů a všechny hlasy jsou si rovni

- **Přímé**

- = občané volí přímo zástupce (ne sbor, který by volil zástupce za ně)

- **Pluralitní**

- = na výběr je z více variant, nikdo občany nenutí hlasovat určitým způsobem
- Existuje více možností volby = pluralita politické strany
- Podmínka demokratických voleb

Podle toho, jak jsou získaným hlasům přidělovány mandáty (pravomoc daného zástupce/funkcionáře, kterou mu svěřili voliči), rozlišujeme volební systémy na:

- **Většinový**

- mandát připadne tomu, kdo dostane nejvíce hlasů
- občané hlasují pro konkrétní kandidáty
- volební obvody bývají malé, většinou jednomandátové – kandidáti soupeří o jediný mandát
- v ČR to jsou volby prezidentské či volby do senátu mandátů
- počet obvodů odpovídá počtu mandátů (senát – 81 mandátů – 81 obvodů)

+ Lehčí výběr vlády, stabilita vlády, vhodné při volbě konkrétního člověka

- Menší demokratičnost-vítěz bere vše

- Relativní

- hned po prvním kole získává mandát kandidát, který obdržel nejvíce hlasů
- **jednokolový** (VB a USA – již od 20 % hlasů)

- Absolutní

- Pro vítězství je nutný zisk aspoň 50 % hlasů
- **Dvojkolový** (pokud v prvním kole nikdo nezíská >50 % hlasů, tak nastupují do druhého kola kandidáti s nejvyšším počtem hlasů)

- Např. Prezidentské volby v ČR

- Poměrný

- procento odevzdaných hlasů = procento členů (nejpřesněji odráží názor veřejnosti)
- Vede k systému více stran
- V ČR volby do poslanecké sněmovny, v zemích EU jsou to volby do Evropského parlamentu
- U nás existuje tzv. **UZAVÍRACÍ KLAUZULE**
- = minimální podíl hlasů, který musí politická strana získat ve volbách, aby se dostala do parlamentu či jiného orgánu, je stanovený zákonem
- strany s méně než 5% hlasy nezískávají zastoupení a jejich hlasy jsou tzv. **skrutiniu** (sčítání) přerozdělovány větším stranám
- koalice stran musí mít více jak 7,5 % hlasů
- + větší šance získat mandát pro menší strany, větší demokratičnost
- - roztržitost - více politických stran = více názorů, diskriminace stran s méně než 5% hlasy (v dnešní době stížnosti)
- Aby se využilo výhod obou systémů, tak dochází k jejich kombinaci

V ČR jsou **volby do Senátu většinové** a **volby do Poslanecké sněmovny poměrné**

Existují také tzv. **preferenční hlasy** - možnost na kandidátní listině pol. strany upřednostnit konkrétní kandidáty - zakroužkováním **daného kandidáta**

VOLBY V ČR

Pro volby v ČR existují určitá pravidla:

- způsobilost k právním úkonům
- věkovou hranici aktivního volebního práva je 18 let
- volby jsou všeobecné, přímé volné a tajné
- hlasování je osobní, není možné zastoupení
- volby vyhlašuje prezident republiky nejpozději 90 dnů před jejich konáním

Prezidentské volby

- **většinovým** volebním systémem, absolutním (kandidát musí získat přes 50 % hlasů)
- **Podmínky pro kandidaturu na prezidenta:** občan starší 40 let, svéprávný, občan ČR
- **Vládní kandidát=** musí jeho mandát podpořit min. 20 poslanců nebo 10 senátorů
- **Občanský kandidát=** musí jeho mandát podporovat petice s 50 000 podpisy voličů
- Volba jen **jednoho zástupce - prezidenta**
- Funkční období je **5 let**, může být zvolen **jen dvakrát za sebou (10 let)**
- Od roku **2012** volí občané prezidenta **přímo volbou** (2013- Miloš Zeman), mezi lety **1993-2012 byl volen nepřímo Parlamentem**
- První přímé volby prezidenta republiky vyhrál v roce 2013 Miloš Zeman, v roce 2018 obhájil svůj mandát na dalších 5 let
- Druhé přímé volby prezidenta republiky vyhrál v roce 2023 Petr Pavel

Komunální volby

= volby zástupců do **menších správních celků území samosprávy** (zastupitelstva obcí, měst, krajů)

- Právo být volen je **od 18 let**
- Volí se **poměrným volebním systémem** na dobu **4 let**
- Počet zastupitelů závisí na velikosti obce
- Volič má **tři možnosti hlasování:**
  1. Z různých listin zaškrtná **konkrétní kandidáty**
  2. Vybere **jednu stranu** a volí **všechny její kandidáty**
  3. Zaškrtně **několik kandidátů z různých stran** a pak také **jednu stranu**
- Poslední komunální volby se konaly v 23.a 24. září 2022
- V Duchcově byla volební účast 35 %, vyhrála strana ANO.

Volby do poslanecké sněmovny v ČR

- **Poměrným** volebním systémem se volí **200 poslanců na 4 roky - pasivní volební právo od 21 let**
- Politické strany musí **nejpozději do 66 dní** před volbami **odevzdat kandidátní listinu politických stran**

- Volí se ve **14 krajích**
- Voliči **jsou zapsáni v seznamech** v místě trvalého bydliště, tam jsou i doručeny volební lístky
- Na volebních lístcích je uveden **název kraje, vylosované číslo, název a kandidátní listina jedné politické strany**
- Volby jsou **tajné**, volič musí za plentou vložit právě **jeden volební lístek** do **úřední obálky**, kterou mu **vydá volební komise** a následně ji **hodit do zapečetěné urny**
- Hlasovací lístky **přijímá a sčítá volební komise**
- Pokud chce občan volit **mimo své trvalé bydliště, tak může požádat o volební průkaz**

Volby do senátu parlamentu ČR

- **Většinovým** volebním systémem (absolutním) na dobu **6 let**, pasivní volební právo je od 40 let
- Občan smí volit **jen v místě svého trvalého bydliště**
- Volí se v **81 jednomandátových obvodech**, každé **dva roky** volí 1/3 z nich (40:41 hlasů)
- Každé **dva roky se obmění** 1/3 senátorů v senátu (27 senátorů)
- Kandidáti buď **přihlašují politické subjekty**, nebo **podávají přihlášky sami**
- Nezávislý kandidát **musí přiložit petici**, která podporuje jeho kandidaturu, **s nejméně 1000 podpisů voličů**

Výsledky posledních PARLAMENTNÍCH VOLEB

//níže doplnit aktuální výsledky //

- **Poslanecká sněmovna**
  - Proběhly 8. a 9. října 2021
  - Volební účast byla 66%
  - Ve volbách kandidovalo celkem 22 subjektů- 19 politických stran a 3 volební koalice
- **Senát**
  - První kolo proběhlo 23. a 24. září 2022, druhé kolo o týden později 30.září a 1.října 2022

- V prvním kole byla volební účast 43 % a ve druhém 20 %
- V Ústeckém kraji vyhrál v prvním kole PhDr. Ing. Petr Nedvědický, který kandidoval za stranu ANO
- V druhém kole vyhrál Mgr. Martin Krsek, který je nestranný